

Conceptul de control financiar

Controlul asigura cunoasterea temeica si detaliata a realitatilor economico-financiare, dar nu se limiteaza la aceasta, trebuie facuta judecata de valori sau de confirmare interpretind starile de lucru sau realitatile constatate printr-o raportare continua a acestora la obiectivele de atins, normele fixate anticipat sau regulile de desfasurare prestabilite. In felul acesta controlul face posibila determinarea abaterilor inregistrate, stabilind semnificatia si implicatiile lor cauzele care le-au generat si masurile ce se impun pentru perfectionarea activitatilor viitoare.

Activitatea de control presupune 3 esentiale :

- 1) Constatarea situatiei ideale – care ar trebuie sa existe sau e de dorit sa existe, lucrul care se realizeaza pe baza programelor de activitate, normelor/normativelor sarcinilor concrete, devizilor, modelelor, previziunilor, etc.
- 2) Determinarea situatiei faptica/reale- existenta la un moment dat sau rezultat direct sau indirect de catre organul de control.
- 3) Confruntare celor 2 situatii reale si ideale- stabileste abaterile si diferentele dintre ele, si formuleaza concluziile care se disprind din actiunea de control.

Finalizarea oricarui control se realizeaza prin stabilirea starilor de lucru neconforme si perfectionarea activitatii viitoare.

Activitatea de control mai poate fi definita ca functie a conducerii, instrument de conducere, mijloc de cunoastere a realitatii si de corectare a erorilor. De asemenea controlul este definit drept procesul prin care se verifica si se masoara realizarea cantitativa si calitativa a performantelor, a sarcinilor sau lucrarilor pe care le compara obiectivele planificate si indica masurile de corectie ce apar ca necesare.

Sistemul de control financiar poate fi considerat ca instrument indispensabil managementului pentru supraveghere regulate a activitatii firmei, cu scopul de a lua la timp deciziile ce se impun privind fiecare functie in parte, dar si ansamblul firmei.

Controlul care se efectueaza in cadrul firmei are o tripla semnificatie fiind in acelasi timp un control pentru sine (*control interior*), un control pentru altii (*control exterior*), si un control pentru stat (*public*).

Controlul firmeii in speta controlului financiar trebuie abordat sistematic si global, respective in cadrul sistemului de management si cu optica asupra ansamblului de functionare a firmei untr-un context dinamic, riscant si imprevizibil a economiei de piata. In aceste conditii continutul si natura controlului firmei au evoluat in permanenta, ceea ce e confera acestuia un **caracter dinamic**. Ca urmare el depaseste verificarea si atestarea veridicitatii reflectata in actele analitice si sintetice ale firmei, a situatiei ei economice. El are si un caracter mai mult decit cantitativ si economic mai ales un **caracter social**. Aceasta priveste activitatea intreprinderii intrucit el efectueaza un serviciu real nu numai acesteia ci si intregii societati in care actioneaza firma. In acelasi timp controlul firmei are si **caracter obiectiv**, fiind conceput, organizat si realizat in vederea aflarii adevarului, fiind interesat sa redea imaginea fidela a situatiei agentului economica.

=O3=Obiectul, rolul si functiile financiare.

Controlul financiar cerceteaza viata ecominica la nivel micro si macro-economic.

Controlul financiar este o activitate de larg *interes social* deosebit de utila si necesara pentru practica economica si sociala care presupun neumerate probleme teoretice, organizatorice si metodologice.

Obiectul controlului financiar consta in examinarea modului in care se realizeaza sau nu s-a realizat programul fixat anticipat si a modului cum se respecta principiile stabilite, cu scopul de a releva erorile, abaterile, lipsurile, deficientele pentru a le remedia si evita in viitor.

In cadrul economiei de piata controlul are o sfera de actiune aproape nelimitata fiind implicat in toate activitatile economico- sociale. El se manifesta ca functie a managementului, contribuind logic la imbunatatirea si reglarea intereselor sociale intr-un ansamblu unitar.

Importanta si necesitatea controlului social in conditiile economiei de piata sunt anonim recunoscute. El este considerat ca indispensabil desfasurarii activitatii eco-sociale, atat de factorii de conducere cit si de cei condusi.

Rolul controlului financiar reese pregnant in toate fazele de productie incepund de la activitate de prelucrare, contractare si pina la finalizarea acestea si pina la inregistrarea rezultatelor obtinute. In conditiile economiei de piata este necesara intarirea institutiei controlului financiar atat sub aspectul modului de organizare cit si sub aspectul cuprinderii si extinderii in economie. De asemenea rolul controlului financiar a crescut si a capatat noi valente prin reevaluarea obiectului de activitate si a raspunderii ce ii revin.

Controlul financiar asigura realizarea unor functii specific si particulare, dintre **functiile specific** controlului financiar definim:

- *functia de prevenire si functia de perfectionare*, care se materializează în preîntâmpinarea producerii unor deficiențe sau pagube în desfășurarea activităților economico-financiare ceea ce presupune perfecționarea acestora. Prin prevenirea tendințelor și fenomenelor care necesită decizii de corecții, se asigură perfecționarea modului de gestionare a patrimoniului, de organizare și de conducere a activității agentului economic. Aceste funcții, derivă din faptul că controlul are menirea de a orienta munca spre obiective majore, într-o ordine de priorități raționale și de perspectivă, care să prevină și să înlăture risipa de efort uman și material și să asigure eficiența economică și socială. Aceste funcții au și un caracter previzional care constă în faptul că abaterile semnalate în cursul acțiunilor de control ca și cauzele care le-au determinat stau la baza fundamentării deciziilor pentru perioadele viitoare;
- *functia de constatare a situației și functia de corectare*, în cazul în care apar dereglări. Acestea presupun, că prin control se urmărește modul în care se îndeplinesc deciziile conducerii referitoare la funcționarea firmei, adică se verifică și se asigură respectarea și apărarea intereselor acesteia. Însă, și mai concret, prin control se urmărește modul în care se asigură echilibrul financiar între venituri și cheltuieli și se influențează favorabil realizarea sarcinilor economice, care să contribuie la creșterea eficienței tuturor activităților agenților economici.

Aceste funcții se realizează prin procedee și tehnici specifice controlului financiar cu ajutorul cărora se constată nereguli, deficiențe și abateri și se valorifică constatările prin corectarea și aducerea la parametri de normalitate și legalitate a situațiilor constatate. Ele au un profund caracter *coercitiv* pentru acei agenți economici neloiali și ineficienți;

- *functia de cunoaștere și functia de evaluare* a situației existente la un moment dat, a rezultatelor obținute la sfârșitul unei perioade de gestiune, asupra modului de desfășurare a activității în condiții de normalitate, legalitate și eficiență, și totodată, de asigurare a tuturor categoriilor de colaboratori de solvabilitatea respectivului agent economic.

Funcția de cunoaștere presupune o analiză riguroasă în vederea sesizării operative a tuturor neregulilor și a eventualelor tendințe negative în activitatea agenților economici. Ea se completează cu funcția de evaluare a controlului financiar, care, în condiții de realitate și legalitate, stabilește, și în limita posibilităților individualizează consecințele gestionare, patrimoniale, financiare, bugetare, fiscale și sociale;

- *functia educativă și functia stimulativă* a tuturor participanților la realizarea procesului de management.

În același timp controlul financiar mai îndeplinește o serie de **funcții particulare**:

- *funcția de măsurare a posteriorii* a ecarturilor (abaterilor planificate anticipat);
- *funcția de diagnosticare a erorilor financiare* pe baza ecarturilor simptomatice care afectează sau amenință activitatea agentului economic;
- *funcția de revizuire a obiectivelor sau previziunilor viitoare* pe baza diagnosticului financiar constat;
- *funcția de a interveni în cadrul competențelor date* pentru redresarea sau soluționarea problemelor firmei;
- *funcția de reglementare a activității firmei*, prin asigurarea coerenței acțiunii de control în raport cu obiectivele firmei, focalizându-se asupra activităților în curs de desfășurare;
- *funcția de pregătire a agentului economic* pentru luarea deciziilor, pe baza rezultatelor controlului a priori;
- *funcția de învățare și autoînvățare a realităților* pe care controlul le ridică în permanență, prin acțiunea sa coercitivă, asupra pertinentei cadrului și normelor legale folosite.

=O4=Formele controlului financiar. Clasificarea formelor de control economic financiar

Formele controlului economic, financiar și gestionar pot fi clasificate din mai multe puncte de vedere, cum sunt: momentul exercitării, aria de cuprindere, scopul urmărit, modalitățile de executare, poziția organelor de control față de unitățile controlate. Toate aceste criterii au în vedere raportul de interdependență care se stabilește între activitatea economică și financiară, pe de o parte, și conținutul acțiunilor de control, pe de altă parte.

a. în funcție de momentul exercitării lui, controlul economic, financiar și gestionar poate fi anterior, concomitent sau posterior.

Controlul anterior se exercită înainte de efectuarea operațiunilor economice și are drept scop prevenirea unor încălcări ale disciplinei financiare sau angajării unor cheltuieli supradimensionate, urmărind concomitent necesitatea, legalitatea, oportunitatea și economicitatea respectivelor operațiuni. Controlul anterior sau preventiv se realizează în practică îndeosebi prin analiza documentelor de dispoziție prin care se contractează drepturi și obligații de natură patrimonială.

Controlul concomitent se caracterizează prin aceea că se exercită în timpul efectuării sau desfășurării operațiunilor economice și financiare, în cadrul unităților patrimoniale asemenea controale exercită consiliile de administrație și toate persoanele cu funcții de conducere (controlul ierarhizat sau operațional), precum și organele tehnice și de recepție, reprezentanții salariaților etc. O formă specifică a controlului concomitent o reprezintă **autocontrolul** pe care îl exercită fiecare salariat asupra propriei activități în scopul perfecționării stilului de muncă și îmbunătățirii rezultatelor individuale. Tot un control concomitent este și **controlul mutual sau reciproc**, care se exercită în mod obiectiv între membrii unui colectiv sau unei formații de lucru ce îndeplinesc sarcini comune ori complementare.

Controlul posterior este acela care se exercită după consumarea sau efectuarea operațiunilor economice, având ca suport datele înregistrate în documentele de execuție, în evidențele tehnico-operative și în contabilitate. El cade în sarcina unor organe specializate de control și are drept scop analiza rezultatelor obținute sau a situațiilor de fapt, depistarea eventualelor deficiențe, a cauzelor și a vinovaților de producerea lor, precum și stabilirea măsurilor pentru lichidarea acestora și preîntâmpinarea repetării lor în viitor.

Indiferent de momentul exercitării lui (anterior, concomitent sau posterior), controlul economic, financiar și gestionar, efectuat cu competență și simț de răspundere, contribuie în egală măsură la evitarea unor nereguli financiare și la consolidarea integrității patrimoniului. De altfel, între aceste forme de control nu există limite rigide; dacă sunt efectuate în bune condiții. Imbinarea rațională a celor trei forme, sporind prin aceasta operativitatea și eficiența acțiunilor de control.

b. în funcție de aria de cuprindere, controlul economic, financiar și gestionar poate îmbrăca mai multe forme, cum sunt: control general și control parțial; control total și control prin sondaj; control combinat sau mixt.

Controlul general sau de fond se caracterizează prin aceea că el cuprinde totalitatea actelor și faptelor referitoare la activitatea economică și financiară a întreprinderii, instituției sau organizației supuse verificării. Asta înseamnă că niciun sector de activitate și niciun grup de operațiuni nu rămân în afara controlului.

Controlul parțial se exercită numai asupra unor sectoare, activități sau grupuri de operații, care formează o subdiviziune sau o funcție a unității verificate (de exemplu, o secție, un atelier, un depozit, o magazie, sau activitatea de desfacere, de aprovizionare, de investiții, de remunerare a muncii etc.).

Controlului total se supun verificării, fără excepție, toate actele și faptele ce caracterizează activitatea dintr-un sector sau chiar din toate sectoarele întreprinderii.

Controlul prin sondaj se exercită numai asupra unor documente, operațiuni sau bunuri, considerate ca fiind reprezentative pentru fenomenul verificat, alese după anumite criterii sau luate la întâmplare. Pe baza acestui control se poate formula o părere de ordin general privind modul de desfășurare a întregului fenomen, dar temeinicia concluziilor rezultate din controlul prin sondaj este influențată în mare măsură de modul în care au fost stabilite

obiectivele și alese eșan-tioanele. Din această cauză, controlul prin sondaj se folosește numai în anumite cazuri și situații, din cauza posibilităților de omitere tocmai a actelor și faptelor generatoare de deficiențe.

Controlul total și controlul prin sondaj delimitează pe verticală sarcinile organului de control, indicând profunzimea cercetărilor întreprinse și caracterul mai mult sau mai puțin analitic al operațiunilor de verificare.

Controlul combinat sau mixt se caracterizează prin folosirea concomitentă a formelor de mai sus, precum și prin combinarea acestora cu forme ale controlului tehnic, administrativ, juridic sau social. Cu titlu de exemplu, asemenea verificări combinate pot fi reprezentate printr-un control general și total, control parțial efectuat prin sondaj, folosirea probelor de laborator sau a expertizelor tehnice într-un control prin sondaj etc.

c. în funcție de scopul urmărit, controlul economic, financiar și gestionar poate fi: tematic, complex, repetat și sub formă de anchetă.

Controlul tematic urmărește anumite aspecte concrete din viața unităților controlate, putându-se exercita asupra unei singure întreprinderi sau asupra mai multor unități de același fel. Controlul tematic poate avea ca obiect modul de aplicare a unor hotărâri ale consiliilor de administrație, a normelor legale noi sau rezultatele introducerii unor sisteme perfecționate de conducere și organizare a muncii.

Controlul complex urmărește o arie mai largă de probleme, depășind, de regulă, cadrul activităților economice și financiare ale unităților supuse verificării. Exercițarea controlului complex presupune participarea unor specialiști din diverse domenii, nu numai din cel economic-financiar, organizându-se așa-zisele „brigăzi mixte de control”, formate din economiști, ingineri, tehnicieni, medici, psihologi, sociologi, cadre din aparatul puterii sau administrației de stat.

Controalele repetate au ca obiect urmărirea evoluției unui fenomen sau proces, a schimbărilor cantitative și calitative ce se produc în starea acestuia, într-o perioadă determinată de timp. În cadrul unităților economice, și sociale, controlul repetat se efectuează, de regulă, atunci când rezultatele unei activități sunt constant nesatisfăcătoare sau când se experimentează noi sisteme de organizare, administrare, gestiune și conducere. Controalele repetate se exercită la anumite intervale de timp, urmărindu-se aceleași obiective și progresele înregistrate de la verificarea precedentă, indiferent dacă se efectuează de aceeași persoană sau de către alte organe de control.

Controlul sub formă de anchetă intervine în împrejurări speciale, au ca punct de plecare stările de lucruri sesizate, presupuse sau constatate, având drept obiectiv confirmarea sau infirmarea acestora și stabilirea exactă a întinderii lor. La anchetă pot participa și alte categorii de organe (de jurisdicție, de urmărire sau de cercetare penală).

d. în funcție de modalitățile de exercitare controlul economic, financiar și gestionar poate fi faptic și documentar.

Controlul faptic se realizează prin verificarea la fața locului a operațiunilor economice și financiare, a existențelor de active și a stării calitative a acestora, a stadiului în care se găsesc anumite procese (de prelucrare, montaj, construcție etc.). Principala formă de executare a controlului faptic este inventarierea, care se realizează prin măsurare, numărare, cântărire, urmărindu-se, în principal, determinarea stărilor cantitative, în unele cazuri, inventarierea face necesară determinarea unor stări calitative, operațiune care se realizează prin observare directă, degustare, analize de laborator și expertize tehnice asupra bunurilor supuse inventarierii. Controlul faptic este cea mai eficientă formă de control, care permite cunoașterea temeinică a realității, descoperirea eventualelor lipsuri și a rezervelor nemobilizate, contribuind astfel, într-o măsură sporită, la apărarea și consolidarea patrimoniului public sau privat.

Controlul documentar se realizează prin verificarea indirectă a operațiunilor și proceselor economice consemnate în acte, care pot fi: documente justificative și centralizatoare, evidențe tehnico-operative, conturi (fișe de cont), jurnale contabile, calcule periodice de sinteză (balanțe de verificare sintetice și analitice, bilanțul contabil și anexele sale, situații comparative).

Controlul documentar poate fi preventiv, concomitent sau postoperativ, în funcție de timpul în care se execută, urmărind în fiecare caz obiective specifice.